УДК [377:61-057.87]:37.091.27:001.893
DOI: https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2026.2.16450

Марія Парфенюк
ORCID https://orcid.org/0009-0007-6580-6813

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ СИМУЛЯЦІЙНОГО МЕТОДУ

Maria Parfeniuk

Ivan Franko National University of Lviv

THE ESSENCE AND FEATURES OF FINAL CONTROL IN THE TRAINING OF FUTURE MEDICAL WORKERS THROUGH THE PRISM OF THE SIMULATION METHOD

Анотація. У статті проаналізовані і відображені у табличній формі вже опубліковані у наукових джерелах найбільш поширені визначення теоретичного змісту поняття «педагогічний контроль». Автором пропонується власне трактування цього змісту і його відображення у якості особливої підсистеми педагогічного контролінгу і як певної функції управління в освітньому середовищі. При цьому сам педагогічний контроль як специфічний навчальний феномен розглядається у якості управлінського інструментарію щодо виявлення оцінки і перевірки фактичних результатів, отриманих суб'єктами навчання (студентами, слухачами), теоретичних знань і практичних вмінь, навичок, компетенцій, з урахуванням відповідності до попередньо встановлених цілей, стандартів, показників і можливостей їх наступного позитивного коригування. Особлива увага акцентується на необхідності врахування у такій формі підсумкового педагогічного контролю у медичній освіті як державна атестація, а також доцільності використання прогресивного досвіду у зарубіжній медичній освітянській практиці, що є особливо є актуальним, застосовуючи при цьому сучасні засоби такої інноваційної технології як медична симуляція.

У статті проведений аналіз наукових джерел щодо класифікації визначень теоретичного змісту поняття «педагогічного контролю», а також «об'єктивного структурованого клінічного екзамену (ОСКЕ)» в зарубіжній освітній системі, розкриваючи основні підходи до їх трактування та структуризації, відображаючи сучасні тенденції розвитку оцінювання результатів навчання.

Зроблено конкретні висновки і пропозиції щодо вдосконалення у цілому діючої системи і організації підсумкового педагогічного контролю з акцентом на використання інноваційних симуляційних технологій в процесі підготовки здобувачів освіти у вітчизняних закладах медичної освіти.

Ключові слова: контролінг; педагогічний контроль; підсумковий педагогічний контроль; об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ); медичне симуляційне навчання.

Abstract. The article analyzes and displays in tabular form the most common definitions of the theoretical content of the concept of «pedagogical control» already published in scientific sources. The author proposes his own interpretation of this content and its reflection as a special subsystem of pedagogical controlling and as a certain function of management in the educational environment. At the same time, pedagogical control itself, as a specific educational phenomenon, is considered as a management tool for identifying, evaluating and verifying the actual results obtained by subjects of education (students, listeners), theoretical knowledge and practical skills, abilities, and competencies, taking into account compliance with previously established goals, standards, indicators, and the possibilities of their subsequent positive adjustment.

Particular attention is paid to the need to take into account such a form of final pedagogical control in medical education as state certification, as well as the expediency of using progressive experience in foreign medical educational practice, which is especially relevant, while applying modern means of such innovative technology as medical simulation.

The article analyzes scientific sources regarding the classification of definitions of the theoretical content of the concept of «pedagogical control», as well as «objective structured clinical examination (OSCE)» in the foreign educational system, revealing the main approaches to their interpretation and structuring, reflecting modern trends in the development of assessment of learning outcomes.

Specific conclusions and proposals are made regarding the improvement of the current system and the organization of final pedagogical control in general, with an emphasis on the use of innovative simulation technologies in the process of training students in domestic medical education institutions.

Keywords: controlling; pedagogical control; final pedagogical control; objective structured clinical examination (OSCE); medical simulation training.

© М. Парфенюк, 2026

Вступ. Сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняної медичної освіти конкретно засвідчують актуалізацію проблематики щодо розробки і впровадження нових форм, методів, інноваційних технологій безпосередньо у навчальний процес у якому здійснює підготовка майбутніх медичних кадрів. Рівень такої підготовки у значній мірі залежить не тільки від застосування у медичній педагогічній практиці вже апробованого навчально-методичного забезпечення безпосередньо на етапі отримання студентами теоретичних знань, практичних вмінь, навчальних навичок, компетенції але і на завершальній стадії їх навчання у якості такої форми підсумково-педагогічного контролю як об'єктивного структурованого практичного (клінічного) іспиту. Об'єктивна прозора справедлива перевірка і оцінювання якості засвоєння набутих знань і вміння практичного застосування випускниками закладів медичної освіти у їх майбутній медичній клінічній діяльності. Важливим ефективним підґрунтям у вдосконаленні системи та організації такої форми педагогічного контролю у сучасній медичній освіті є доцільність врахування прогресивних його методів, що застосовуються в зарубіжному медичному освітянському просторі, а також такого інноваційного медико-педагогічного інструментарію як медична симуляція. Очевидно, що вище окреслена проблематика цілком заслуговує бути в центрі наукової уваги у медичній педагогіці як науковій підсистемі загальної педагогіки, оскільки отримані таким чином теоретичні результати у таких педагогічних дослідженнях створюють надійну навчально-методичну базу для їх ефективного втілення у медичній освіті, а згодом і безпосередньо сучасну медичну практику.

Проблематикою теоретичного аналізу педагогічного контролю у системі вищої освіти займалися (О. Кобрій, О. Яців, Б. Савчук, І. Єгорова, І. Упатова, С. Шевчук та ін). Однак, враховуючи науковість джерел, звертаємо увагу на відсутність єдиного визначення. Зокрема, різні автори акцентують увагу на різних його аспектах, а це зумовлює багатозначність трактування та потребу узагальнення підходів для формування цілого розуміння сутності явища.

Розкриттям теоретичного змісту підсумкового державного контролю в медичній освіті присвячені праці В. Марічереда, І. Могилевкіна, Д. Г. Коньков Д., А. Сікора та ін., а також зарубіжних науковців С. Ельшама (Elshama, 2021), К. Хан та ін. (Khan et al., 2013), П. Деван (Dewan et al., 2024). Проте, в українських наукових джерелах більший акцент здійснюється на саму організацію, впровадження, а також висвітлення результатів проведення ОСКІ у закладах медичної освіти.

Таким чином, актуальність і проведення даного наукового дослідженні полягає у необхідності теоретичного обґрунтування сутності та особливостей підсумкового педагогічного контролю у медичній освіті, що сприятиме розробці і запровадженні у навчальний процес ефективніших методико-дидактичних рекомендацій для педагогічної діагностики, що цілком спроможне поліпшити і вдосконалити у закладах медичної освіти процесів їх підготовки до проведення необхідної їм майбутньої освітньої діяльності, акредитації, ліцензування, сертифікації педагогів, навчальних програм, верифікації дипломів і тому подібне.

Мета дослідження – проведення наукового пошуку теоретичного обґрунтування суті підсумкового педагогічного контролю у медичній освіті з урахування виявлення та імплементації у ньому такого важливого інноваційного інструментарію як медична симуляція.

Теоретична частина. Сучасне медичне освітнє середовище на нинішньому етапі суспільного розвитку, який характеризується наявністю різноманітних надзвичайних і кризових ситуацій, безпосередньо стикається з актуалізацією вирішення проблематики підготовки висококваліфікованих кадрів у системі охорони здоров'я. У цьому ракурсі важливе значення має необхідність і потреба у розробці і впровадженні у медичний педагогічний процес більш ефективних нових підходів та інноваційних технологій, які змогли б більш ефективно сприяти підвищенню професійній підготовці медичних працівників. Вважаємо, що одним з таких найбільш педагогічних інструментаріїв у сучасному медичному освітньому просторі є симуляційне навчання, оскільки воно, у значній мірі дозволяє майбутнім медикам отримати високоякісні практичні вміння, навички, професійні компетенції. При цьому, доцільно зауважити про те, що використання засобів медичної симуляції, дозволяє отриманню студентами не тільки кращих теоретичних знань але є і основою оволодіння ними практичним досвідом у їх майбутній медичній професійній діяльності.

Аналіз наукових літературних джерел щодо дослідження проблематики медичної симуляції як об'єкту педагогічного дослідження зроблений автором і знайшов своє відображення у відповідній публікації (Parfeniuk, 2026), основним висновком якої є те, що симуляційне навчання у сучасній медичній освіті є тим своєрідним педагогічним «тригером» для поліпшення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів. У даній же статті основний акцент зроблено саме на виявленні та оцінці результатів навчальної діяльності студентів-медиків з урахуванням використанням засобів симуляційного навчання у якості такого педагогічно-дидактичного інструменту як педагогічний контроль.

Для логічного розкриття теми цієї статті, вважаємо за доцільне: по-перше проаналізувати вже існуючі у наукових джерелах тлумачення педагогічного контролю, і, з урахуванням цих тверджень, а також використовуючи інші засоби методології наукових досліджень обґрунтувати авторські його трактування, і по-друге розглянути та оцінити діючу систему підсумкового педагогічного контролю у медичній освіті, і на основі врахування зарубіжного досвіду та необхідності застосування такої сучасної педагогічної технології як медичне симуляційне навчання, запропонувати певні рекомендації щодо удосконалення системи державної атестації у процесі оцінювання рівня і якості підготовки медичних кадрів у закладах вищої медичної освіти України, Так, зокрема, зроблений автором пошук наукових розвідок щодо з'ясування суті та особливостей педагогічного контролю у сучасному медичному освітньому просторі знайшло своє спрощене відображення у табличній формі найбільш поширених його тлумаченнях (табл. 1).

Не вдаючись до полеміки щодо наведених у цій таблиці визначеннях, сприймаємо їх як такі, що всі вони мають відповідні аргументації та наукове визначення доцільності їх використання у педагогічній науці. Запропонований нами підхід ґрунтується на необхідності запозичення трактувань в інших науках (Ruchkina, 2016), (Kaplina, 2021), такого більш вживаного поняття як контролінг, суть якого сприймається у якості певної системи управління певними об'єктами та охоплює такі сфери її функціонування як моніторинг, облік, ревізію, звітність, аудит, контроль та ін. Тобто, власне, у такому сенсі, контроль можна розглядати у якості і як відповідної підсистеми контролінгу, і як важливої функції управління, менеджменту. При цьому, розкриття механізму його функціонування як процесу, на практиці зводиться до необхідності виявлення підсумків раніше визначених цілей за рахунок проведення таких послідовних опцій: встановлення стандартів, показників, які передбачається досягнути, оцінка і перевірка отриманих фактичних результатів та на завершеному етапі цього процесу здійснюється коригування дій щодо отримання оптимальної відповідності між раніше встановленими показниками та реально отриманими.

По цьому викладі матеріалу, який передбачає доцільність обґрунтування у загальному плані суті педагогічного контролю та врахування особливостей його впровадження у сучасну освітню практику, з урахуванням використання засобів медичної симуляції на етапі державної атестації рівня і якості підготовки випускників медичних освітніх закладів, очевидно, що доцільним насамперед є розгляд теоретичного аналізу нинішньої ситуації діючої системи оцінювання та виявлення можливостей та засобів щодо її вдосконалення відповідно до вимог і потреб функціонування вітчизняної сфери охорони здоров'я в умовах кризових ситуацій і воєнного стану. Зокрема, вважаємо, що формування оптимальної системи підсумкового педагогічного контролю у сучасному медичному освітньому просторі повинно враховувати як вже апробовані теоретичні положення щодо принципів, форм, функціонування її побудови, так і не необхідності прогресивного забезпечення для подальшого вдосконалення цієї системи здобутків зарубіжного досвіду у цій

Таблиця 1

Таблична форма найбільш поширених трактувань педагогічного контролю

№	Критеріальні ознаки визначення	Стисле формулювання теоретичного змісту педагогічного контролю	Наукові джерела
1	Сукупність дій	Сукупність дій, що дозволяють виявити якісно-кількісні характеристики результатів навчання, оцінити, яка частина змісту навчального матеріалу, запланованих знань, умінь і навичок опанована здобувачами освіти.	(Upatova, 2024, p. 708)
2	Якість	Визначення якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності сформованих умінь і навичок цілям і завданням освітнього процесу та навчальної дисципліни	(Savchuk & Yehorova, 2021, p. 218)
3	Управління	Одна із основних функцій управління у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, спрямована на одержання інформації про стан освітнього процесу та його результативність	Shevchuk, 2023, p. 25)
4	Спостереження	Цілеспрямованого, планомірного спостереження та фіксацію вербальних і практичних дій здобувачі в освіти задля визначення рівня набутого ними соціального досвіду, опанованого програмного матеріалу у вигляді знань, умінь, компетентностей та формування в них певних особистісних і професійних рис	(Savchuk & Yehorova, 2021, p. 218)

сфері медичної педагогічної освіти і з урахуванням доцільності імплементації при цьому такого ефективного педагогічно-інноваційного інструментарію як медичне симуляційне навчання. Враховуючи стислі рамки можливостей для більш глибокої аргументації вище наведеного твердження у загальному сприйматимемо у якості його обґрунтування вже існуючі як у навчальній так і науковій літературі основні їх тлумачення. Так, цілком можемо погодитись із звичним суті цієї проблематики вже у запроваджених в педагогічній освіті, підручниках, посібниках чи інших прикладних методично-дидактичних рекомендаціях чи положеннях (Prykhodko & Viktorov, 2009). Крім того, не вдаючись до наукових дискусій щодо суті розкриття цієї проблематики у сучасній педагогічній науці власне авторське розуміння ґрунтується на висвітленні матеріалу, який відображений в таблиці 2, а також положеннях, що були раніше опубліковані автором цієї статті (Parfeniuk, 2023, p. 300).

Виходячи із представленої кваліфікаційної таблиці, вважаємо, що діюча система підсумкового державного контролю в медичній освіті

Таблиця 2

Класифікація визначень теоретичного змісту підсумкової атестації у формі об'єктивного структурованого клінічного екзамену (ОСКЕ)

№	Критеріальні ознаки визначення	Стисле формулювання теоретичного змісту об'єктивного структурованого клінічного екзамену (ОСКЕ)	Наукові джерела
1	Стандартизований метод оцінювання	Комплексний та стандартизований інструмент, що оцінює клінічні компетенції.	(Elshama, 2021)
2	Інструмент оцінювання	Інструмент оцінювання, який можна використовувати для оцінювання медичних працівників.	(Zayyan, 2011)
3	Форма оцінювання	Форма оцінювання, яка дозволяє вам продемонструвати свої навички, знання та ставлення.	(Elbilgahy et al., 2020)
4	Модель оцінювання	Структурована, єдина, систематична, об'єктивна та стандартизована модель оцінювання.	Pérez Baena & Sendra Portero, 2023)

є об’єктивною, проте її вдосконалення повинно враховувати практику зарубіжного досвіду, з використанням інноваційних технологій симуляційного навчання, покращенні матеріально-технічної бази, а також наукового і навчально-методичного процесу.

Висновки. Розкриття тематики щодо теоретичного з'ясування суті та особливостей підсумкового педагогічного контролю у медичній симуляційній освіті дозволило авторові цієї статті зробити такі загальні висновки: **по-перше,** педагогічний контроль є особливою підсистемою педагогічного контролінгу, важливою функцією та педагогічним інструментарієм в управлінні освітнім процесом, який спрямований на виявлення оцінювання та перевірку набутих під час навчального процесу студентами теоретичних знань, практичних вмінь, навичок, компетенцій з урахуванням відповідності до попередньо встановлених цілей, стандартів, показників і можливістю їх наступного покращеного коригування, і **по-друге**, удосконалення сучасної системи організації і проведення підсумкового педагогічного контролю настійно вимагає врахування зарубіжного досвіду у цій сфері медичної освіти, а також такого сучасного інноваційного медико-педагогічного інструментарію як медична симуляція. Оскільки вище вказані висновки лише «контурно» окреслили важливість проблематики з'ясування місця, ролі і значення підсумкового контролю у медичній симуляційній освіті, вважаємо, що на сучасному етапі розвитку медичної педагогіки особливо актуально постає необхідність проведення більш глибокого фундаментальних досліджень тематики педагогічного контролінгу, результати яких би найшли своє відображення і обґрунтування у спеціальних монографічних дослідженнях, стали предметом її наукового обговорення у рамках проведення різноманітних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій, семінарів і т. п.

Інформація про фінансування. Авторка заявляє про відсутність фінансування для проведення цього дослідження та написання цієї статті.

Інформація щодо конфлікту інтересів. Авторка заявляє про відсутність будь-яких реальних або потенційних конфліктів інтересів.

Внесок автора. Марія Парфенюк – розробка ідеї та формулювання мети дослідження; розробка методології та дизайну дослідження; підготовка первинного варіанту рукопису; упорядкування та підготовка дослідження; наукове керівництво дослідженням; організаційне забезпечення виконання дослідження.

Авторка ознайомилась з остаточною версією статті та надає згоду на її публікацію.

Інформація про використання штучного інтелекту. Автори рукопису свідомо засвідчують, що у процесі проведення дослідження та підготовки цього рукопису не використовували жодних інструментів або сервісів генеративного штучного інтелекту для виконання будь-яких завдань, перелічених у Таксономії делегування завдань генеративному штучному інтелекту «GAIDeT» (Generative Artificial Intelligence Delegation Taxonomy, 2025 р.). Усі етапи роботи – від концептуалізації до фінального редагування – виконані без залучення генеративного штучного інтелекту, виключно авторами.

References

1. Dewan, P., Khalil, S., Gupta, P. (2024). Objective structured clinical examination for teaching and assessment: Evidence-based critique. Clinical Epidemiology and Global Health, 25, 101477. https://doi.org/10.1016/j.cegh.2023.00264

2. Elbilgahy, A. A., Eltaib, F. A., Mohamed, R. K. (2020). Implementation of objective structured clinical examination (OSCE): Perceiving nursing students and teachers' attitude and satisfaction. American Journal of Nursing Research, 8(2), 220–226. https://doi.org/10.12691/ajnr-8-2-11

3. Elshama, S. S. (2021). How to design and apply an objective structured clinical examination (OSCE) in medical education? Iberoamerican Journal of Medicine, 1, 51–55. doi: 10.5281/zenodo.4247763.

4. Kaplina, A. I. (2021). Kontrolinh yak instrument upravlinnia pidpryiemstvom [Controlling as a tool of enterprise management]. *Ekonomika ta suspilstvo* – Economy and Society, 23. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-16 [in Ukrainian].

5. Khan, K. Z., Ramachandran, S., Gaunt, K., & Pushkar, P. (2013). Objective structured clinical examination (OSCE): AMEE Guide No. 81. Part I: An historical and theoretical perspective. *Medical Teacher, 35*(9), e1437–e1446. https://doi.org/10.3109/0142159X.2013.818634

6. Parfeniuk M. O. (2023). Pedahohichnyi kontrol yak vazhlyvyi instrumentarii pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia symuliatsiinoho navchannia u protsesi pidhotovky medychnykh fakhivtsiv [Pedagogical control as an important tool for increasing the effectiveness of the use of simulation training in the process of training medical specialists]. *Zbirnyk statei VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* «Aktualni pytannia linhvistyky, profesiinoi linhvodydaktyky, psykholohii i pedahohiky vyshchoi shkoly», 300–304. URL: https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/issue/view/121/53 [in Ukrainian].

7. Parfeniuk, M. (2026). Medychna symuliatsiia yak obiekt pedahohichnoho doslidzhennia [Medical simulation as an object of pedagogical research]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho – Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho*, 1, 156–162 s. https://doi.org/10.31651/2524-2660-2026-1-156-162 [in Ukrainian].

8. Pérez Baena, A. V., Sendra Portero, F. (2023). The objective structured clinical examination (OSCE): Main aspects and the role of imaging. *Radiología (English Edition), 65*(1), 55–65. https://doi.org/10.1016/j.rxeng.2022.09.006

9. Prykhodko, V. V., Viktorov, V. H. (2009). Pedahohichnyi kontrol u vyshchii shkoli: Navchalnyi posibnyk [Pedagogical control in higher education: Study guide]. Dnipro: Natsionalnyi hirnychyi universytet. 150 s. [in Ukrainian].

10. Ruchkina, M. M. (2016). Kontrolinh v upravlinskii diialnosti [Controlling in management activities]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu* – Bulletin of Cherkasy University, 13, 3–8. [in Ukrainian].

11. Savchuk, B. P., Yehorova, I. V. (2021). «Osvitnii monitorynh» i «pedahohichnyi kontrol»: definityvnyi analiz spilnoho ta osoblyvoho [«Educational monitoring» and «pedagogical control»: a definitive analysis of the common and the special]. *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical Almanac*, 49, 216–223. https://doi.org/10.37915/pa.vi49.277 [in Ukrainian].

12. Shevchuk, S.S. (2023). Systema pedahohichnoho kontroliu ta otsiniuvannia yak faktor zabezpechennia yakosti profesiinoi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk [The system of pedagogical control and evaluation as a factor in ensuring the quality of vocational education: a teaching and methodological manual]. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPNU. 85 s. [in Ukrainian].

13. Upatova, I. (2024). Evoliutsiia terminu «Kontrol sformovanosti metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly» [Evolution of the term «Control of the formation of methodological competence of future primary school teachers»]. Evolution of terminology in pedagogical science: from the classics to the present: international collective monograph. Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council. 821 p. [in Ukrainian].

14. Zayyan, M. (2011). Objective structured clinical examination: The assessment of choice. *Omanskyi medychnyi zhurnal* – Oman Medical Journal, 26(4), 219–222. https://doi.org/10.5001/omj.2011.55

Електронна адреса відповідального за подання статті: parfenyk.maria@gmail.com

Дата першого надходження статті до видання: 23.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)